ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 184 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 1855

ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գինն է . . . . 120 ղ.շ
Վեցամսեայ „ . . . . 65 „
Եռամսեայ „ . . . . 35 „
Մէկ ծանուցումը տողին 40 փարա է :
Ստորագրութիւնները կանխիկ են :
Ստորագրութիւնները ամեն ամսոյն 1 ին եւ 16 ին կը սկսին :

Դուրս երթալիք լրագիրներուն ճամբուն ծախքը ամեն մէկ թիւին համար 20 փարա է :
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պէտք ուղղուի . եւ առանց ճամբուն ծախքը երկուղէն վրայ է :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ

ԳԸՐԸՄԷՆ ԵԿԱԾ ԼՈՒՐԵՐ

Սեվաստոպոլի դաշնակից բանակէն այս շաբթու ալ կարեւոր լուր մը չկայ, բայց մեծամեծ դէպքերու ժամանակը մօտեցած կը համարուի :

Հետեւեալ լուրերը՝ որ մայրաքաղաքիս Փ....ն գրուած նամակէ մը կը քաղենք, գործերուն վիճակին վրայ ճիշդ տեղեկութիւն մը կրնայ տալ մեր ընթերցողներուն :

"Ամիսէ մը 'ի վեր սկսած հսկայագործ աշխատութիւնները լմննալու վրայ են : Շինուած բազմաթիւ մարտկոցներուն թնդանօթները կը դրուին, եւ ետեւէ նորեր կը շինուին, որոնք նոյնպէս սանդ (հավան) ըսուած մեծ թնդանօթներով պիտի զինուորին : Երկու անգղիական շոգենաւ՝ մէկը Միրալթէր եւ միւսը Քօրֆու խրկուեցան բազմաթիւ այս տեսակ թնդանօթներ բերելու : Մօտերս Թուլոնէն եկած նոր թնդանօթները նաւերէն հանուելու վրայ են, եւ ամբաւ պատերազմական պաշար նաւահանգիստներէն բանակը կը տարուին :

"Գալով ռուսներուն : Ասոնք այն աստիճան սեղմըւած են, որ չեն կրնար իրենց գունդերը առջի պէս տարածել . ուստի անմտաբար եւ անօգուտ տեղը իրենց ընտիր զօրքերը կը զոհեն՝ շարունակ ըրած անյաջող յարձակումներովնին : Իրենց պատերազմական նաւերը միշտ մի եւ նոյն տեղը երկաթ նետած կը կենան :

"Ժամանակ ժամանակ ամբոխութիւնք կ'սկսի վերջին աստիճան սաստկութեամբ :

"Դեհացի սպայ մը ռուսաց կողմէն մեր բանակը անցնելով, ողորմելի նկարագրութիւն մը կ'ընէ Սեվաստոպոլի մէջ գտնըւած ռուսի պահապան զօրաց թըշուառ վիճակին վրայ : Քօլէռան սոսկալի կոտորած կ'ընէ մէջերնին, եւ հիւանդները շարժական հիւանդանոցներուն մէջ դիզըւած, ոչ բժիշկ կը գտնեն, ոչ վիրաբոյժ եւ ոչ դեղ : Մոսկուայէն եկած քանի մը գթութեան քոյրեր կան միայն՝ որ հիւանդները խնամելու կ'աշխատին, բայց ո՛ր մէկին հասնին : Սիմֆէրոբոլ եւ Գըրըմի ուրիշ կողմերն ալ քօլէռան ամենասոսկալի ջարդ կ'ընէ ռուսի զօրաց մէջ : Պաշար եւ պատերազմական նիւթեր փոխադրող կառքերուն կարաւանները ճամբան կը մնան՝ հետ գացող պահապաններն ու վարիչները քօլէռայէն մեռնելով : Վերջապէս դժուար է երեւակայել թէ թշնամեաց բանակին թըշուառութիւնը մինչեւ ո՛ր աստիճան կը հասնի՝ որս ըլլալով մահաբեր հիւանդութիւններու, որոնց դէմ օգնութիւն մը չկրնար գտնել :

"Այս լուրերը մեզի ստուգեցին՝ ռուսաց ձեռքը գերի ինկող գաղղիացի զինուորները որ Օտէսայէն փոխանակուելով Գըրըմ բերուեցան : Ասոնք՝ մեծ մասամբ պատերազմներու մէջ վիրաւորուելով թշնամեաց ձեռքն ինկող զինուորներ են : Իմացուցին մեզի, թէ քօլէռան Օտէսայի մէջ ալ մեծ կոտորած կ'ընէ, եւ իրենցմէ տասն եւ չորս հոգի նոյն հիւանդութենէն բռնըւեր մեռեր են : Շատ գոհութիւն կը ցուցընեն ռուսացմէ տեսած խնամքներնուն վրայ, բայց կ'երեւի՝ որ չափազանց սղութիւն տիրեր է Օտէսայի մէջ, եւ կենաց ամենահարկաւոր պիտոյքը ոսկիի գին ելած են :

"Ռուսները՝ գերի փոխելու գացող դաշնակից նաւերուն թող չեն տար Օտէսայի նաւահանգիստը մտնելու . այլ արեւմտեան հրուանդանին առջեւը պէտք է կենան, ուր գերիները իրենց կը յանձնըւին :

"Ռուսներուն սաստիկ քօլէռայէն ջարդըւած ժամանակը, մենք գանգատելու պատճառ մը չունինք այս ահագին հարուածէն, որ գոհութիւն Աստուծոյ մեզնէ բոլորովին հեռացաւ : Դժբաղդաբար իր տեղը [illegible] դրաւ, որ թէպէտ անոր չափ մահաբեր չէ, այսու ամենայնիւ բազմաթիւ մարդիկ կը հիւանդացընէ : Ուստի զօրքերուն այժմեան տաքութիւնը հնար եղածին չափ զովացընելու համար, լեմոնի ջուր կը բաժնըւի անգղիացւոց ու սարտենիացւոց զօրքերուն, որ օշարակ շինեն ու խմեն : Կը կարծեմ, որ գաղղիացւոց զօրքերուն ալ պիտի բաժնեն լեմոնի ջուր :

"Քամիէշի ամրութիւնները լմընցան, եւ թնդանօթները դրուելու վրայ են : Քիչ ժամանակէն այս նաւահանգիստը ճշմարիտ պատերազմական ամրոց մը պիտի ըլլայ, եւ հիմակուց կ'աշխատին բոլոր հոն գտնըւած կասկածելի եւ վտանգաւոր մարդիկը դուրս հանելու : Ամեն օր բազմաթիւ ասանկ մարդիկ նաւ կը դրուին ու կը ճամբըւին : Պալաքլավայի մէջ ալ այս հարկաւոր խստութիւնը 'ի գործ կը դրուի՝ ետեւէ գացողներուն համար, եւ նաւէն դուրս ելլելու թող չեն տար՝ մինչեւ որ մանրամասն խըննամով չքննեն անոնց անցագիրները : Այս խստութիւնը հարկաւոր եղաւ՝ հետզհետէ եկող տեսակ տեսակ մարդոց շատութեանը նայելով : Սանկով՝ Քամիէշ ու Պալաքլավա լաւագոյն կերպարանքի մը կը մտնեն :

"Քանի մը լուրեր առինք Սեւ ծովէն ու Ազախի ծովէն : Կ'երեւի որ Անաբայի մէջ Չէրքէզ Սեֆէր փաշան չկրցաւ յաջողիլ իր լեռնաբնակ հայրենակիցներն հոն ժողվելու . ուստի նոյն ամուր քաղաքը չէրքէզներուն պահպանել տալու խորհուրդը ետ ձգել պէտք ըլլալով, եւ ռուսներուն կանուխ կամ ուշ յիշեալ քաղաքը դառնալուն կասկած ըլլալով, դաշնակից սպարապետները որոշեցին զինուորական ճարտարներու խումբ մը խրկել, որ թէ Անաբայի եւ թէ այն ծովեզերքները գտնըւած ու ռուսացմէ պարպըւած ուրիշ տեղերուն ամրութիւնները վառօդով կործանեն :

"Ազախու ծովին մէջ հսկողութիւն ընող թնդանօթակիր մակոյկները՝ այս օրերս նորէն պտըտեր են յիշեալ ծովին ամեն կողմը, որպէս զի անոր ծովագրական յատակագիծն առնեն եւ հասկընան թէ ռուսի նաւ մնացած կա՞յ մի : Այս նպատակաւ նորէն գացեր աչքէ անցուցեր են Արապաթ, Մարիուբոլ ու Պէրտիանսքա քաղաքները : Այս վերջինին մօտը փոքրիկ ամրոց մը ամբարտակներ ու քանդեր են, որուն մէջ քանի մը խաղալի պահապան կան եղեր, որոնք առաջին թնդանօթն արձակուելուն պէս՝ ձգեր փախեր են : Բոլոր Ազախու ծովին մէջ մէկ ռուսի նաւ մը չեն գտեր, որն որ ասկէ ետքն ալ տակաւին երկար ատեն գտնըւելիք չունի :

———

Սեվաստոպոլէն լուր կուտան, թէ Սինոպի վատ դաւաճանութեան հեղինակ Նաշիմով ծովապետը՝ Սեվաստոպոլի պահապան զօրաց եկեղեցւոյն մէջ թաղուեր է իրմէ առաջ մեռնող Քոռնիլոֆ ծովապետին թաղուած շիրմին մէջ : Կ'ըսուի, թէ Սեվաստոպոլի ամրութեան գործերուն վերակացու եւ ուղղիչ Թօթլեպէն զօրապետն ալ՝ որ ծանրապէս վիրաւորուեր էր, բժշկըւելու վրայ է : Առ այժմ ասոր պաշտօնը Մէնլէքոֆ զօրապետին յանձնըւեր է :

Նաշիմով ծովապետին մահը հետեւեալ կերպով կը պատմեն ռուսաց լրագիրները : "Այս զօրապետ ծովակալը երբէք յանձն չէր առած հասարակ զինուորի վերարկու (մանթօ) առնել վրան, այլ միշտ իր պաշտօնական հագուստովը եւ խոշոր ուսնոցներովը կ'երթար ամրութիւնները պտըտելու :

"Յունիս 29 ին ժամը կէսին միջոցները՝ Քօրնիլօֆի մարտկոցը գնաց, եւ առանց ականջ կախելու քովիններուն աղաչանացը որ զգուշանայ, սկսաւ դաշնակիցներուն շինած գործերը դիտել : Ան ժամանակը ռումբ մը եկաւ ու իր քովը կեցած աւազով լեցուն պարկ մը զարկաւ : Ծովապետին մարդիկը վերստին աղաչել սկսան որ զգուշանայ, բայց ինքը տեղէն չշարժեցաւ՝ կամաց ձայնով մը ըսելով . [illegible] : Քանի մը վայրկեան ետքը՝ երկրորդ ռումբ մը եկաւ՝ քունքէն (գուլագ թօզուէն) զինքը զարկաւ : Անզգայ գետինն ինկաւ, եւ նոյն վիճակին մէջ մնաց մինչեւ մեռաւ :„

ՊԱԼԹԻԿԷՆ ԵԿԱԾ ԼՈՒՐԵՐ

Տանձիկէն յուլիս 27 թուով գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ, թէ Պալթիկի անգղիական նաւախումբին մէկ բաժինը՝ նոյն ամսոյն 20 ին՝ Ֆրէտէրիքշայմի բերդին թնդանօթները լռեցուցեր են :

Դարձեալ՝ երեք անգղիական նաւ Վիպորկի նեղուցին բերանը ռուսաց վեց նաւերուն ու ծովեզերեայ մարտկոցներուն հետ պատերազմեր են : Յուլիս 18 ին ալ անգղիական կրկնայարկ մը, Ֆրգաթոն մը, եւ երկու թնդանօթակիր մակոյկ՝ ռուսաց Քրանասճա-Կորքա ըսուած ծովեզերեայ ամրոցը քանդեր, հոն գտնըւած նաւերը խորտակեր, եւ ուղղակի Հելսինկֆօրսի ու Բեդրպուրկի հետ հաղորդակցող հեռագիրը կործաներ են :

Պալթիկի եզերքը Ռուսիոյ ունեցած բազմաթիւ հեռագիրներէն՝ երկուքը միայն մնացեր են հիմա . միւսները բոլորն ալ բնաջինջ եղեր են դաշնակից նաւերուն թնդանօթներէն :

Ռէվէլի դիմացը սպասող դաշնակից նաւատորմիղը 101 պատերազմական մեծ ու պզտիկ նաւերէ կը բաղկանայ . որոնց 85ը անգղիացւոց են, 16ը գաղղիացւոց : Այս ահագին նաւատորմէն զատ՝ որուն մէջ 2506 թնդանօթ կայ, ուրիշ ծովային մարտկոցներու ահագին տորմիղ մըն ալ այս օրերս ճամբայ ելեր է Գաղղիայէն ու Անգղիայէն դէպ 'ի Պալթիկ :

Այս նաւերով՝ դաշնակիցները դիտաւորութիւն ունին՝ Պալթիկի եզերքները գտնըւած բոլոր ռուսական բերդերն ու ամրութիւնները կործանելու :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կարսէն յուլիս 12/24 թուով գրըւած նամակները կը ծանուցանեն, թէ քաղաքը գրեթէ ամեն կողմէն պաշարուած է : Թղթատարները դժուար եւ խոտորնակ ճամբաներէ միայն կրցեր են հասնիլ Էրզրում :

Քաղաքապահ զօրքերը գերազանց վիճակի մէջ են, եւ օգնական զօրքերու կ'սպասեն :

Քիւրտերը՝ ռուսացմէ վարձըւած ըլլալով՝ Էրզրումի շրջակաները կ'ասպատակեն . Թէվրիզի ճամբան անանցանելի եղած է . միայն Վանայ ճամբով սուրհանդակներն ու վաճառականները կրնան հասնիլ Էրզրում :

Տրապիզոնէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Թշնամեաց բանակին մեծագոյն մասը Էրզրումի վրայ կը քալէ եղեր։ Արդէն ռուսերը Սօղանլը տաղ ըսուած լեռն անցեր եւ Զէն-Զայի ձորը մտեր են։ Քանի մը ձիաւորներ դէպ ՚ի Սարփս յառաջացեր են, եւ կը կարծուի որ Թշնամին քաղաքին վրայ պիտի յարձակի։

Հաֆըզ փաշային զօրքերուն մէկ մասը Բաբերդ (Պայպուրդ) հասեր են։ Տրապիզոնի մէջ օտար տէրութեանց հիւպատոսները ժողով ըրեր են՝ ձեռք առնելիք միջոցներու վրայ մտածելու համար։

———

Էրզրումէն յուլիս 18/30 թըւով գրված նամակները կը ծանուցանեն, թէ քաղաքին շրջակայները եւ մօտի բարձունքներուն վրայ շինված ամրութիւններն ու մարտկոցները լմնցեր՝ թնդանօթները տեղերնին դրվեր են։ Ուրիշ բերդեր եւ ամրութիւններ կը շինվին նաեւ Էրզրումի դաշտին վրայ, Սօվուք, Չէրմիկ եւ Հինք ըսված գեղերուն քով՝ Եփրատի եզերքը։ Այս ամրութիւնները սաստիկ դիմադրութիւն մը պիտի ընեն Թշնամւոյն՝ թէ որ Էրզրումի վրայ յարձակելու փորձ փորձէ։

Ռուսերը 40 հազար հոգի են եղեր կանոնաւոր ու անկանոն։ Իրենց բանակը երկուքի բաժներ են. կէսը կ՚աշխատի Կարսը պաշարելու եւ զանիկա առանձնացընելու, կէսն ալ յառաջ քալեր է կըսեն մինչեւ Եէնի Քէօյ, ուր օսմանեան կայսերական բանակին մէկ քանի պաշարները ձեռք անցունելէ ետեւ, Երտահանի ճամբան բռներ է՝ բոլոր անցած տեղերը աւերշըկելով, եւ մերթ Կարսի մօտենալու՝ մերթ դէպ՚ի Էրզրում քալելու երեւս ցուցընելով։ Գաւառին բընակիչներուն մէկ մասը կը ձգեն ուրիշ տեղեր կ՚երթան, մէկ մասն ալ զէնքի կը դիմեն։ Ասանկով շատ կամաւոր զինուորներ ժողվըված են։ Տէարպէքիրի բանակէն ալ զօրաց խումբեր հասած են Էրզրում, որպէս զի Կարսի ու Էրզրումի մէջ հաղորդակցութիւնները նորէն հաստատեն։

Վէլի փաշան բազմաթիւ զինեալ մարդիկ գումարեր եւ Գիօկ՚չէղը նըստեր է։ Տրապիզոնի կուսակալ Հաֆըզ փաշան ալ յառաջ կը քալէ, եւ 12 հազար կամաւոր զօրքով եւ 14 թնդանօթով Բաբերդ հասեր է։

———

Էրզրումէն յուլիս 22 թւով մայրաքաղաքիս Բուրս դ'Օրիան լրագրին գրված ուրիշ նամակի մը մէջ՝ հետեւեալ տողերը կը կարդանք։

«Կարսի եւ մեր վիճակը օրէ օր կը ծանրանայ։ Բանակն եւ իր հրամանատարները պատրաստ են իրենց պարտաւորութիւնը կատարելու. բայց հաւանական չթուիր որ կարող ըլլան երկար դիմանալու Կարսի մէջ, որ ներկայ պարագաներուն նայելով օգտակարութիւն մը չունի։ Բազմաթիւ եւրոպացի սպաներ՝ անցեալ տարի դէմ կեցան Կարսը ամրացընելու խորհրդին. որովհետեւ իրենց կարծեօքը՝ աս քաղաքն Էրզրումը պաշտպանելու կարող չէր։ Ահա փորձը կ՚արդարացընէ հիմա անոնց կարծիքը։ Աւատ պաշարով հոգացված կանոնաւոր զօրքերու հզօր գունդ մը՝ Թշնամիին երկիրները յարձակելով, կամ անոր ուշադրութիւնը ուրիշ կողմ դարձընելով, ամեն բան կրնայ ազատել։ Բայց այս բանը Հաֆըզ փաշային բերած 10 հազար Պաշը-Պօզուգներովը չկրնար ըլլալ, որոնք ուտելու պաշար չունին։

«Կ'ըսվի թէ տէրութեանց հիւպատոսները խորհրդակցելով՝ Էրզրումէն երթալու որոշում ըրեր են։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳՂԻԱ։ Օսմանեան փոխառութեան վրայ Գաղղիոյ ու Անգղիոյ կառավարութեանց մէջ եղած դաշնադրութիւնը երրորդ անգամ խորհրդարանին մէջ քննըվելով՝ քուէից մեծ առաւելութեամբ ընդունվեցաւ։

— Խորհրդարանը լմննայւոց օգոստոս 14ին պիտի գոցվի՝ թագուհւոյն Փարիզ երթալէն առաջ։ Այնուհետեւ լորտ Բալմըրսթըն կարող պիտի ըլլայ իր քաղաքական գաղափարները խաղաղութեամբ ՚ի գործ դնելու։ Թէպէտ կ'ըսվի, թէ խորհրդարանը չգոցված՝ նոր վէճ մըն ալ պիտի բացվի պաշտօնէից հետ՝ Վիէննայի ժողովին վրայօք. բայց Սըր Մօլէսվորթ գաղթականութեանց պաշտօնեայ եւ Պ. Լով հասարակաց շինուածոց պաշտօնեայ անուանելովը՝ լորտ Բալմըրսթըն նոր ուժ մը ստացած է այս վէճին մէջ ալ յաղթող ելլելու։

— Կ'ըսվի, թէ կառավարութիւնը Գերմանիայէն ու Զվիցցերիէն կամաւոր զօրաց լէգէոններ կազմելու գործին յաջողութիւնը տեսնելով, կը մտածէ Իտալական լէգէոն անունով գունդ մը զօրք ալ Իտալիայէն ժողվելու։ Այս զօրաժողովին կեդրոնը Սարտենիայի տէրութեան Նովարա քաղաքը պիտի ըլլայ՝ Թուրինի անգղիական դեսպան Սըր Ճէյմս Հուտսընի տնօրէնութեանը տակ։

— Քանի մը լրագիրներ կը հաստատեն, թէ Գրըըմի անգղիական զօրաց հրամանատար Սիմփսըն զօրապետը չուզեր իր նոր պաշտօնը շարունակել, եւ սկիզբէն ալ առ ժամանակեայ կերպով վրան առած է եղեր։ Բայց իրեն յաջորդ ըլլալիք անձին ով ըլլալը դեռ յայտնի չէ։

— Մօրնինկ-Քրօնիքլ լրագիրը կ'ըսէ, թէ Քամպրիճի դուքսը օտարազգի զօրաց գունդին հրամանատար կարգըված չէ եւ Գրըըմ չպիտի դառնայ։

———

ԳԱՂՂԻԱ։ Վ. կայսրը յուլիս 13/25ին Պլիարից գնաց, ուր քանի մը շաբաթէ ՚ի վեր կայսրուհին գացած էր հանքային ջուրերը մտնելու, եւ յուլիս 18ին իրիկունը Փարիզ դարձաւ կայսրուհւոյն հետ։

— Փարիզի մէջ մեծամեծ հանդէսներու պատրաստութիւններ կ'ըլլան՝ Անգղիոյ Վ. թագուհին արժանապէս ընդունելու համար։

— Պուլօնէն կը գրեն, թէ օգոստոս 4/16ին՝ Վ. Նաբոլէոն կայսրն ու կայսրուհին յիշեալ ծովեզերեայ քաղաքը պիտի երթան Անգղիոյ Վ. թագուհին ընդունելու, որ օգոստոս 17ին հոն կ'սպասվի։

— Կառավարութեան ուզած 750 միլիոն ֆրանք փոխին ստորագրութիւնը գոցվեցաւ։ Մօնիթէօր լրագրին մէջ հրատարակված գանձուց պաշտօնէին տեղեկագիրը կը ծանուցանէ, թէ 310 հազար հոգի ստորագրըվող եղեր է, եւ ստորագրեալ դրամոց գումարը 3060 (երեք հազար վաթսուն) միլիոն ֆրանքի հասեր է։

Այս ահագին գումարին 1000 միլիոնի չափը գաւառներն ստորագրեր են, 600 միլիոն ալ օտար երկիրներ։ Ըսել է որ, մինակ Փարիզ քաղաքը 2000 միլիոն ֆրանք ստորագրեր է։

— Կառավարութիւնը յանձնարարական ժողով մը սահմանեց քննելու, թէ գետերու մէջ բանող տակը տափակ շոգենաւերը կրնան Սեւ ծովու մէջ բանելու յարմարիլ։ Յանձնարարական ժողովը երկար եւ մանրամասն քննութենէ մը ետեւ՝ վճռեց թէ խիստ աղէկ կը յարմարին։ Ասանկով՝ Գաղղիոյ ծովային զօրութեան վրայ 100ի չափ նոր շոգենաւ աւելցաւ, որոնք գերազանց ծառայութիւններ պիտի ընեն այժմեան պատերազմին ժամանակը։

Մարսիլիայի Քուրիէ լրագիրը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ այս նոր նաւախումբին վրայ։

«Խոհեմութիւնն ու հայրենասիրութիւնը չեն ներեր մեզի յայտնել այս պատուական օժանդակ նաւախումբին գործակցութեանը նկատմամբ պատրաստըված յատակագիծները։ Բաւական կը համարինք ըսել, թէ այն տեղերը, ուր դաշնակիցները չկրցան կամ չեն կրնար երթալ մեծամեծ նաւերով, այլ պարտաւորեալ են մակոյկներով եւ քանի մը թնդանօթակիրներով երթալու եւ քանի մը հարիւր մարդ միայն տանելու, այսուհետեւ մեր գետային մեծամեծ շոգենաւերը յանկարծակի պիտի երթան, եւ քըսան րոպէի մէջ՝ քսան, երսուն եւ մինչեւ յիսուն հազար զօրք պիտի թափեն Թշնամւոյն հողը։ Այս ալ՝ առանց փախ կամ արգելք մը ունենալու ծանծաղէ (սրղ)։ Մեր զինուորները՝ նաւէն ծովեզերքը ելած ատեննին՝ հազիւ թէ մինչեւ ծունկերնին պիտի թրջին։»

———

ԻՏԱԼԻԱ։ Քօլէրան կը շարունակէ բազմաթիւ զոհեր ընելու վերին Իտալիոյ մէջ եւ Հռոմի գաւառները։ Այս օրերս Ճէնովայի մէջ ալ սկսեր է։

— Հռոմի երկիրներուն մէջ՝ այս միջոցին քօլէրայէն զատ աւազակութիւնն ալ մեծ աւերմունք կ'ընէ։ Բոլոր ճամբաներուն ապահովութիւնը կորսըված է։ Տէրութիւնը կարող չէ այս պէշութիւնը զսպելու։ Քօլէրա եղած քաղաքներուն իշխանութիւնները՝ քաղաքապետներուն օրինակին հետեւելով՝ կը ձգեն կը փախչին եղեր։

— Պէլճիքայի Ինտեբանտանս լրագիրը կ'ըսէ, թէ Գաղղիոյ կառավարութիւնը Հռոմի տէրութեան մէջ ունեցած պահապան զօրքերուն թիւը պիտի աւելցընէ։

— Սարտենիայի Վ. Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին Փարիզ երթալու խօսքերը այս օրերս նորէն դառնալ սկըսան։ Հաւանական կ'երեւի, որ Անգղիոյ Վ. թագուհւոյն Փարիզ գացած ժամանակը, Սարտենիայի Վ. թագաւորն ալ երթայ. բայց ասոր վրայօք դեռ վերջին որոշում մը եղած չէ կ'ըսեն։

— Թուրինէն լուր կուտան, թէ Սարտենիայի կառավարութիւնը 3000 զօրք կը պատրաստէ Գրըըմի սարտենիական բանակը լրկելու համար։

———

ՍՊԱՆԻԱ։ Հռոմի կառավարութեան եւ այս տէրութեան մէջ դեսպանական հաղորդակցութեանց դադրիլը ստուգվեցաւ։

Պապին նուիրակը Մատրիտէն մեկնեցաւ՝ Հռոմի արքունեաց վերաբերեալ գործերը Գաղղիոյ դեսպանին յանձնելով։ Հռոմ նստող Սպանիոյ դեսպանին ալ հրաման գնաց իր ճամբու թուղթերն ուզելու։

Այս գժտութիւնը՝ արդէն Սպանիոյ քաղաքական եւ ընկերական շփոթութիւններուն եւ քօլէրայի աղէտներուն երեսէն կառավարութեան ունեցած հոգերուն վրայ նոր յաւելուած մըն է։

— Էսփէրա եւ Քլամօր լրագիրները կ'ըսեն, թէ կառավարութիւնը 20 հազար սպանիացի զօրք պիտի լրկէ Իտալիա, ուր մեծամեծ դէպքեր պատահելու նըշաններ կը տեսնըվին։ Այս օգնութեան փոխարէն, Անգղիոյ ու Գաղղիոյ տէրութիւնները Քուպա կղզին Սպանիոյ տէրութեան ձեռքը մնալուն ապահովութիւն պիտի տան, Քառլիսթ ըսված կուսակցութեան Սպանիա մտնելը պիտի արգիլեն, եւ տէրութեան ելմտից վիճակը շտկելու համար պէտք եղած դրամը պիտի տան։ Զավալա զօրապետը Պիարից գացեր է կ'ըսեն այս նիւթիս վրայ Նաբոլէոն կայսեր հետ խօսակցելու։

— Մատրիտէն յուլիս 20 թւով հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ, թէ յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ քօլէրան սաստկացեր է. Վալատօլիտի մէջ ալ երեւան ելեր է։

———

ՌՈՒՍԻԱ։ Բետրպուրկի կառավարութիւնը՝ նոր երկիրներ ձեռք բերելու եւ Ռուսիոյ սահմաններն աւելի տարածելու դիտաւորութենէն ետ կեցած չէ։ Եւրոպա այսօրուան օրս գոցված է իր փառասիրութեանը. ուստի կը ջանայ Ասիոյ կողմէն յառաջանալու, եւ իր նիւթական ստացուածոյը վրայ բարոյական ազդեցութիւն մը աւելցընելու, որով մշտնջենաւոր վտանգ մըն է իր սահմաններուն մօտը եղող տէրութիւններուն։

Այս օրերս Չինաստանի տէրութեան կամքը ընելով՝ Ամուր ըսված գետին մէջ նաւարկելու թոյլտուութիւն առեր, եւ նոյն գետին բերաններուն շրջակայ երկիրները ձեռք ձգեր է, որոնց չինաստանցիք պէտք մը չունէին։ Ասանկով Քամչաթքայի եւ Ամերիկայի մէջ ունեցած երկիրներուն հետ հաղորդակցելու դիւրին ճամբայ մը բացվեր է իրեն, ուսկից մեծամեծ օգուտներ քաղելու յոյս ունի, թէ որ արեւմտեան տէրութիւնները զինքը ազատ թող տալու ըլլան։

— Կառավարութիւնը լեհացւոց նախկին արտօնութիւններուն մէկ մասը նորոգած ժամանակը, կրօնական ազատութիւնին ալ մասամբ մը վերահաստատելու փոյթ կը տանի։ Հռոմի մէջ ունեցած դեսպանին ձեռօք Պապին աղաչեց, որ Լեհաստանի մէջ պարապ մընացած հռոմէական աթոռներուն համար եպիսկոպոսներ ցուցընէ։ Կ'ըսվի թէ այս խնդիրը մեծ հաճութեամբ ընդունվեր է Հռոմ, եւ Անթոնէլլի կարդինալը գոհութեան գիր մը գրեր է կայսեր։

— Վարշաւիայէն կը գրեն, թէ Բասքէվիչ մարաջախտը ժամանակէ մը ՚ի վեր այնպէս տկարանալու եւ ուժէ ելնալու երեւս բռներ է, որ մօտ օրերս մեռնելուն կասկած կ'ըլլըվի։ Այս անուանի մարդուն մահը քաղաքական մեծ հետեւանքներ պիտի ունենայ կ'ըսեն, մանաւանդ Լեհաստանի կառավարութեան նկատմամբ։

— Օտեսայէն յուլիս 17 թւով Ֆրանքֆորթի Կուրիէ դը Բուր լրագրին հետեւեալը կը գրեն։

«Երէկ հրաման եկաւ Բետրպուրկէն, որ հարաւային բանակին կեդրոնը Քիշնէվէն Օտեսա չփոխադրըվի։ Խօսք մը կը պտըտի, թէ Օսթէն Սաքէն զօրապետին առողջութեան վիճակը այնչափ գէշ է, որ իր պաշտօնը ուրիշին յանձնել ուզեր է։»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շաբաթ օրը Պէյօղլուի անգղիական դեսպանատունը մեծաշուք հանդէս մը կատարուեցաւ :

Անգղիոյ Վ. Թագուհին՝ բարձրապատիւ Ստրատը Իզբէմ Լօմեր փաշային զինուորական բարձր հանճարը եւ կայսերական տէրութեան ըրած մեծամեծ ծառայութիւնները իր կողմանէ ալ պատուել ուզելով, Բաղանեաց* կարգին մեծ ժապաւէնը ղրկած էր անոր :

Աս երեւելի պատուանշանը Անգղիոյ մէջ միայն Թագուհւոյն ձեռքէն ընդունելու սովորութիւն ըլլալով, Նորին վեհափառութեան կողմէն փոխանորդաբար այս արարողութիւնը կատարեց վսեմափայլ լորտ Ստրաթֆորտ Ռէտքլիֆ Անգղիոյ դեսպանը :

Այս օրը երկու ժամ անցած՝ տէրութեան բոլոր նախարարներն ու բարձրաստիճան պաշտօնատարները եւ Գաղղիոյ ու Սարտենիայի դեսպանները Անգղիոյ դեսպանատունը գացին : Բարձրապատիւ Լօմեր փաշան ալ նոյն միջոցին հանդիսիւ հոն գնաց :

Ժամը ութնին՝ արարողութիւնը սկսաւ : Դեսպանը՝ իբրեւ երեսփոխան Վ. Թագուհւոյն, դեսպանատան մեծ ու շքեղ սրահին մէջ բարձր աթոռի մը վրայ նստած՝ Բաղանեաց ասպետական կարգին մեծ ժապաւէնը իր ձեռօքը բարձրապատիւ Լօմեր փաշային պարանոցը անցուց սովորական արարողութիւններով : Հանդէսին լմննալէն ետքը՝ բոլոր հրաւիրեալները ճաշի նստան, որ մինչեւ ժամը տասը տեւեց :

Կըսուի թէ վսեմափայլ լորտ Ստրաթֆորտ Ռէտքլիֆ մօտ օրերս Պրըըմ պիտի երթայ՝ Բաղանեաց կարգի նշաններ տալու անգղիացւոց մէկ քանի զօրապետներուն :

—Գաղղիոյ ու Անգղիոյ լրագիրները Տրիպօլսոյ ապստամբութեանը վրայ չափազանց լուրեր կուտան : Կըսեն թէ տեղական կառավարութեան 15 հազար զօրքը ապստամբներէն յաղթուեր են : Բայց սխալ է :

Մայրաքաղաքիս Ժուռնալ լրագիրը ստոյգ տեղեկութիւն առնելով կը հաստատէ, թէ Մուսթաֆա փաշա զօրապետը երկու հազար զօրքով 15 հազարէն աւելի ապստամբներու հետ դիւցազնաբար պատերազմելէ ետեւ յաղթուեր է. բայց ապստամբութիւնն ալ հանդարտեր է բարեկամ տէրութեանց հիւպատոսներուն միջնորդութեամբը : Այսուամենայնիւ՝ Բ. Դրան կառավարութիւնը ապագայ դէպքերու առաջքն առնելու եւ այսուհետեւ ապստամբելու յանդգնողները դիւրութեամբ զսպելու եւ խստիւ պատժելու համար, անցեալ չորեքշաբթի չորս վաշտ (թապուր) կանոնաւոր զօրք ղրկեց Տրիպօլիս երկու շոգենաւով : Թունուզի կուսակալն ալ Բ. Դրան իմացուցած է, որ պատրաստ է իր բոլոր զօրութեամբը օգնելու կայսերական զօրաց՝ մինչեւ որ ապստամբները բոլորովին զսպուին եւ Տրիպօլսոյ գաւառին մէջ բարեկարգութիւնը հաստատուի :

—Կայսերական տէրութեան օտար տէրութեանց հետ ունեցած առեւտրական յարաբերութիւնները օրէ օր ընդարձակելով, շատ անգամ մանաւոր անձանց մէջ առեւտրական դժուարալոյծ վէճեր կը ծագին : Կայսերական կառավարութիւնը այս կարեւոր խնդրոյն ուշադրութիւն ընելով, որոշեց, որ առեւտրական նոր դատաստանագիրք մը շինուի Տաճկաստանի այժմեան առուտուրի վիճակին եւ անոր պիտոյից յարմար կերպով. եւ այս գործին համար յատուկ յանձնարարական ժողով մը կազմուեցաւ մայրաքաղաքիս առեւտրական ատենին (թիճարէթ մէճլիսի) անդամներէն եւ օտար տէրութեանց թարգմաններէն :

Այս ժողովը շաբաթը երկու անգամ պիտի գումարի, երկուշաբթի եւ շաբաթ օրերը : Արդէն անցեալ երկուշաբթիէն ՚ի վեր գումարուիլ սկսաւ :

—Պէօյիւք-Տէրէ բանակեալ օսմանեան զօրքերը քիչ օրէն ճամբայ պիտի ելլեն : Անգղիական Վ. Իվլեան զօրապետին գունդը պատրաստ է կ՚ըսեն մինչեւ ամսոյս 15ը մայրաքաղաքէս մեկնելու :

—Վառնայէն կը գրեն, թէ Դանուբի կայսերական բանակին համար ամբաւ պաշար կ՚երթայ հոն այս օրերս :

—Աւստրիոյ Վ. կայսրը Երկաթեայ Թագին մեծ խաչանշանը ղրկեց մայրաքաղաքիս գաղղիական դեսպան վսեմ. Պ. Թուվընէլին :

—Քանի մը շաբաթէ ՚ի վեր Գաղղիայէն նոր զօրաց գունդեր գալ սկսան մայրաքաղաքս, եւ Մասլախի բանակը նորէն կազմուիլ սկսաւ : Կըսուի թէ այս անգամ եկող գաղղիական զօրաց թիւը 50 հազար պիտի ըլլայ, որոնց կէսը Մասլախի բանակը պիտի նստին, կէսն ալ՝ Քեաղաթխանէին ու Պէօյիւքտէրէի ճամբուն միջոցները եղած դաշտին մէջ :

—Վառնայէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն, թէ բազմաթիւ գաղղիացի աշխատաւորներ Ռուսչուքէն Քէօսթէնճէ ճամբայ մը շինելու սկսեր են :

—Օգոստափառ ինքնակալին հրամանաւը՝ Պ. Քամինոս անուն երեւելի հրեայ սեղանաւորին երրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան շնորհուեցաւ :

—Երէկ՝ գաղղիացւոց Վ. Նաբոլէոն կայսեր տօնախմբութեան օրն ըլլալով, մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը գտնուած գաղղիական նաւերը եւ Թօփհանէի կայսերական մարտկոցները թընդանօթներ արձակեցին : Այս առթիւ Գաղղիոյ դեսպանը մեծ հացկերոյթ մը տուաւ, որուն հրաւիրեալ էին մայրաքաղաքս գտնուած գաղղիացւոց ծովային եւ ցամաքային հրամանատարները, զանազան գլխաւոր պաշտօնատարները եւ ուրիշ երեւելի անձինքը : Արտաքին գործոց պաշտօնեայ վսեմափայլ Ֆուատ փաշան ալ ներկայ էր այս հացկերոյթին :

—Մայրաքաղաքս գտնուած Թունուզցի ձիաւոր զօրքերուն մեծ մասը երէկ նաւ նստան ու Ասիա գացին :

—Անգղիոյ ու Գաղղիոյ կառավարութիւնները՝ Վոսփորի նեղուցին մէջ բանող շոգենաւներուն երեքը ծախու առին՝ թնդանօթակիր մակոյկի փոխարկելու համար :

—Մայրաքաղաքիս մէջ այս օրերս կայսերական զօրաց բաժին մը կը պատրաստուի Ասիա ղրկուելու համար : Այս բաժինը կազմող զօրքերը Վառնա պիտի ժողվուին, ուրկից տէրութեան նաւերը զինուոր իրենց երթալու տեղը պիտի փոխադրուին :

—Ծովային գործոց պաշտօնեայ վսեմափայլ Խալիլ փաշային բարեխնամ հոգատարութեամբը Սինոպ շինուած Աէյվանը Պահրի անուն գեղեցիկ Ֆրգաթօնը մօտ օրերս Անգղիա պիտի երթայ իրեն համար շինուած պտուտակաւոր մեքենան ընդունելու, եւ Շահիւ ու Ֆէրահ անուանով երկու նորաշէն կրկնայարկներուն պտուտակաւոր մեքենաները բերելու :

—Եգիպտոսէն եկած նամակները կը ծանուցանեն, թէ քօլէռային բռնկումներուն թիւը քիչնալ սկսեր է :

Բարձրապատիւ Սայիտ փաշան բազմաթիւ զօրօք Վերին Եգիպտոսի ներսերը Ֆայումի Պէտէվիններուն վրայ գացեր է՝ տուրք ժողվելու խրկուած գործակալներուն դէմ ոտք ելլելնուն համար, բայց առանց արիւնհեղութեան յաջողեր է հանդարտեցընելու ապստամբութիւնը, որ քանի մը ստորին կարգի գործակալներու անիրաւութիւններէն պատճառեր է կ՚ըսեն :

—Լուր առնուեցաւ, թէ անգղիական Թէնէթ-Լէօ անուն պաշարակիր շոգենաւը՝ Կ. Պոլիս գալով ճամբան Գլիպաքիայի ծովածոցին մէջ դժբաղդաբար խրեր ու ընկղմեր է : Նաւաստիները ողջ առողջ ազատեր են :

—Երկուշաբթի օրը՝ վսեմափայլ լորտ Ստրաթֆորտ Ռէտքլիֆ դեսպանական մեծ հացկերոյթ մը ըրաւ Թարապիայի Բրիտանական դեսպանատունը, ուր հրաւիրեալ էին Բ. Դրան բոլոր նախարարները եւ օտար տէրութեանց դեսպանները :

—Պրուսայէն եկած նամակները կը ծանուցանեն, թէ քանի մը շաբաթէ ՚ի վեր երկրաշարժը նորէն յաճախեր է, եւ ցընցումներն ալ աւելի սաստիկ են. բայց բարեբաղդաբար վնաս մը չէ պատահած :

—Եւրոպական լրագիրները կը ծանուցանեն, թէ յուլիս 13/25ին՝ կէսօրը ժամ մը անցած՝ արեւմտեան Եւրոպայի ամեն կողմը սաստիկ շարժ մը եղեր է : Գաղղիոյ, Գերմանիայի, Զուիցերիոյ եւ Իտալիոյ զանազան գաւառներն այս շարժը զգացեր են. բայց բարեբաղդաբար մեծ վնաս մը պատահած չէ :

—Եօզղատէն եկած վերջին նամակները՝ գաւառին նորընտիր կուսակալ վսեմափայլ Ալի Րիզա փաշային այս օրերս ըրած արդարասիրական մէկ նոր գործը կը պատմեն, որուն վրայ տեղւոյն հայազգի ժողովրդեան ունեցած գոհունակութիւնն ու երախտագիտութիւնը վերջին ծայր հասեր է :

Քառասուն տարեկան հայու կին մը՝ ամուսնացեալ եւ զաւկըներու տէր՝ մաղձային հիւանդութիւն (գարասէվտա) ունենալով, յանկարծակի տունէն կ՚ելլէ, եւ կ՚երթայ մահմետական ըլլալու խօսքեր կ՚ընէ : Տաճիկներն ալ զինքը վար կը դնեն : Այս լուրը Եօզղատու Հայոց առաջնորդ գերապատիւ Տ. Մատթէոս ծայրագոյն վարդապետին ականջը հասնելով, իսկոյն կ՚երթայ եղելութիւնը կը ծանուցանէ վսեմափայլ կուսակալին : Նորին վսեմութիւնը անմիջապէս կինը բերել կուտայ, եւ անոր ախտաւոր ըլլալը բժիշկներու վկայութեամբ ժողովին մէջ ստուգելով, Առաջնորդ հօրը յանձնելու հրաման կ՚ընէ : Առաջնորդ Հայրը՝ կինը իր տունը ղրկելով, անոր ախտը բժշկելու համար պէտք եղած դարմանները տնօրիներ է :

—Անցեալ յուլիս 1 էն սկսեալ՝ Փարիզի մէջ Արեւելք անունով նոր բանաստեղծական տետրակ մը սկսաւ հրատարակուիլ, աշխարհաբառ լեզուով, որուն առաջին թիւը անցեալ հինգշաբթի ձեռքերնիս հասաւ :

Այս պարբերական տետրակը ամիսն երկու անգամ պիտի ելլէ, եւ շարադրողն է Արգոյ Պ. Ստեփան Ոսկանեան գիտնական երիտասարդը՝ որ իր ուսումնքը Փարիզ ըրած է : Իր յառաջաբան յայտարարութեանը նայելով, ազգիս յառաջդիմութիւնը իրեն նպատակ դրած է, եւ ատոր համար ճշմարիտ քննութիւններ եւ անշահասէր խրատներ կը խոստանայ ազգիս հասարակութեանը :

Այսանկ օգտակար նպատակաւ սկըսեալ գործի մը յաջողութիւն մաղթելով, կը յուսանք, որ ջանասէր հեղինակը իր աշխատութեան բարի պտուղները կը տեսնէ, որով եւ իր միակ վարձքը առած կ՚ըլլայ :

Ստորագրութեան տեղին է մայրաքաղաքս Մուսթաֆա փաշա խանը՝ Պէրպէրեան պատուելի Աւետիս աղային գրասենեակը :

Տարեկան գինն է 26 Ֆրանք :

—Գըրըմէն մայրաքաղաքիս Ժուռնալին գրուած նամակի մը մէջ հետեւեալ անլուր դէպքը կը կարդանք :

Յունիս 6|18 ին պատերազմին մէջ, գաղղիացի զինուոր մը հրացանի գնտակով գլխէն զարնուեցաւ : Գնտակը՝ գըլխուն սկաւառակին եւ ուղեղին միջոցը մնացած ըլլալով՝ անհնար եղաւ հանել : Այսուամենայնիւ զինուորը առողջացաւ, եւ հիմա կ՚ուտէ կը խմէ ու հանգիստ կը քնանայ : Բայց մեծ շարժումներ չկրնար ընել, որովհետեւ իսկոյն կզգայ որ գնտակը գլխունմէջ կը պտըտի :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տրապիզոնէն յուլիս 26 թուով լուր առած կը գրեն մայրաքաղաքիս Ժուռնալին, թէ 12 հազար ռուսաց զօրք՝ Մոլլա Սիւլէյմանէն յառաջ քալեր, Տահարի կիրճը (տէրպէնտ) անցեր, եւ Քէօփրիւ-Սու գտնըւած քանի մը կայսերական զօրաց հետ պատերազմելով յուլիս 21 ին Հասան-Գալէ հասեր են Էրզրումէն վեց ժամու ճամբայ հեռու : Հետեւեալ օրը Հասան-Գալէի բարձունքէն Էրզրումի դաշտը իջնալով՝ երեք ժամու ճամբայ քաղաքին մօտեցեր են :

Վսեմափայլ Մէհէմմէտ փաշա կուսակալը անմիջապէս հրաման հաներ է, որ ամեն կամաւորները զէնք առնեն ու Տէվէպօյնու երթան կայսերական զօրաց գումարուելու տեղը, որ քաղաքէն ժամ մը հեռու է : Անկէց զատ՝ քաղաքին բնակիչներուն սաստկապէս արգիլեր է դուրս ելլելը : Քաղաքը երեք օրուան պաշար ունի եղեր : Կարսն ալ բոլորովին պաշարուեր է :

Անգղիական կառավարութիւնը երեք շոգենաւ ղրկեր է Տրապիզոնի առջեւ սպասելու, որպէս զի Անատոլուի մէջ կարեւոր դէպք մը պատահելու ըլլայ նէ՝ անտոնցմէ մէկը իսկոյն լուր տանի Գըրըմ :

Դանուբի եզերքէն եկող ճանապարհորդները լուր բերին, թէ Իսմայիլի մէջ վառօդարան մը բռնկելով՝ ահագին վընասներ ըրեր է ռուսաց :

---

* Բաղանեաց կարգի պատուանշանը 1399ին Անգղիոյ Հէնրիկոս չորրորդ թագաւորը սահմանեց իր թագադրութեան ժամանակը. եւ առաջին անգամ իր պաշտօնատարներէն երեսունըվեց սպաներու տուաւ, որոնք բոլոր գիշերն արթուն սպասեր՝ ետքը ամենք միկէն բաղնիք մտեր էին : Այս դէպքին պատճառաւ Բաղանեաց կարգի պատուանշան կը կոչուի այս նշանը՝ որ երեք աստիճան է : Ա. Մեծ խաչանշան, որ 72 հատ է. Բ. Հրամանատարութեան նշան, որ 130 հատ է. Գ. Ասպետութեան նշան, որուն թիւը սահմանաւոր չէ :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՄԱՆԻՍԹՈՒԵԼ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ՏՂԱՑ ՆԱՑԵԼՈՒ ԵՒ ՄԵԾՑՆԵԼՈՒ ԿԱՆՈՆՆԵՐԸ

Տղուն բնական սնունդին դադրելէն ետքը կերակրելու վրայ։

20. Շատ պարագաներ կ'ըլլան որ տղուն բնական կերպով կաթ տալուն արգելք կուտան։ Կ'ըլլայ որ կաթ տուող կնիկը հիւանդ կ'ըլլայ կամ կաթ ունեցող տղան կը հիւանդանայ. եւայլն։ Այն ատենը տղուն դուրսէն կաթ տալու է չէ թէ սկաhով (ֆինճան) կամ գգալով, այլ յատուկ մէկ գործիք մը կայ ասոր համար որ բերան առնելու տեղ (էմզիք) ունի. եւ այս բերան առնելու տեղը լաթով մը պլլելու է. մէկալ դին ալ ծակ մը ունենալու է որ օդ բանի. չէ նէ տղուն պարապ տեղը կը ծծէ բերանը բան չգար։ Այս գործիքին գաղղիացիք պիպրօն կ'ըսեն. եւ աղէկը Փարիզ քաղաքը Շուազըլ ըսված փողոցը Տառպօ անուն վարպետին գործարանը կը շինվի. որ պէտք եղած աղէկ յատկութիւնները ամենն ալ ունի։ Նոր սկսած ատենդ կաթը գաղջ ջրով թեթեւցընելու է. չորս ամիս ետքը կրնաս յատակ կաթ տալ առանց բան խառնելու։ Տըղուն ակռաները բուսած ատենը մարսողութեան ուժն ալ կ'եւելնայ. այն ատենը կրնաս աւելի ուժով կերակուրներ տալ։

Տղայք կաթէ կտրելու վրայ։

21. Մէկ տղայ մը որ 20 կամ 22 ակռայ ունենայ, միսը ամուր ըլլայ, երեսին գոյնը տեղը, աչքը պայծառ ու վառվռուն, առողջութիւն եւ ուժ ցուցընէ իր վրան, անանկ կաթէն կտրելը բնաւ վնաս չունի։ Կաթ տալու սովորական ժամանակն է 12էն մինչեւ 15 ամիս։ Մէկ տղայ մը ուժով ըլլայ եւ ակռայ հանելու շատ դժուարութիւն չքաշէ, եւ դիւրաւ բուսնին ակռաները, ասանկ տղան կրնաս 9 կամ 10 ամսուան եղածին պէս կաթէ կտրել։

22. Տղայ մը մինչեւ երկու կամ երեք տարեկան եղած ատենը կաթ տալը տղուն ալ վնաս է՝ մօրն ալ։ Տղան կաթէ կտրած ատենդ մէկէն 'ի մէկ մօրը կաթը մի խափաներ. սկսէ տղուն կերակուր կերցընել, եւ օրէ օր կերը աւելցընելով կաթ տալը պակսեցուր, որ երկու կողմին ալ յանկարծ փոփոխութիւն ըլլալով վնաս մը չգայ։ Տղուն ակռաները բուսնիլ սկսած ատենէն պէտք է որ տղուն ձեռքը հացի կող կամ բոկեղ (սիմիտ) տաս որ կրծէ. անկէց ետքը կաթ եւ ալիւրեղէնէ շինված ապուր եւ բանատա տուր (Թ. 18). կաթով եփած բրինձ տուր. անկէց ետքը միս ջրով ապուր եւ խորված միս ուտել սորվեցուր, բայց քիչ։ Անկէց ետքը հնտեղէններ եւ աղէկ հասունցած պտուղներ, այն ալ եփած։ Խամեմ (պահարեղէն) եւ շաքարեղէն բաներ այն ատենները բնաւ չըլլար։ Խմելիքներն ալ ըլլան կորած կաթ, գարիով կամ խոշոր թեփով եփած ջուր, յստակ եւ մաքուր ջուր, կամ շաքարով ջուր։

23. Տղուն սորվեցուր որ բնական կարիք ունենայ նէ իմացընէ. բայց ինքզինքը բռնել սորվեցընելը աղէկ չէ։ Ինչ բան որ արտաշնչութիւնին կը խափանէ նէ՝ այն բանէն զգուշացիր։ Տղայքը սովորութիւն ունին որ ձեռուընին ինչ որ անցնի նէ բերաննին կը տանին։ Ձեռուընին տուած խաղալիքդ բոլորաձեւ ըլլայ, որ անկիւննին ակռային չնար չպատռտէ. վրան ալ թուքով հալելու վերանիւթ մը չըլլայ։ Ամենէն աղէկն է ոսկէ (մանթար) շինված երկայն եւ բոլորաձեւ խաղալիք։ Մի թողուր ծծմարներուն որ տղուն երեսը մէկ աղտ մը տեսնեն նէ իրենց թուքովը սրբեն։ Նոյնպէս ալ ըլլայ նէ ըլլայ՝ մի թողուր որ տղուն պակուցքները պագնէ։

24. Տղուն գլուխը եւ ուրիշ տեղերը փոշիի նման աղտեր ըլլալուն պէս տղուն առողջութեանը վնասակար բան չկրնար ըլլալ։ Ամէն օր պէտք է մաքրել սեղէ (այրերի տերեւ) կամ կակուղ մազէ շինված վրձինով (ֆուչա) եւ սանտրով։ Թէեւ օջիլ շատ կայ նէ գլուխը՝ օշինդր (բէլին) կամ ... խառնուրդէն մէկը խաշէ, գլուխը անով լուա, եւ վրան կարմիր (մաղտանոս) հունտ ծեծէ ու ցանէ։ Այսկա ընելով՝ ականջին քովերէն կաթել կ'սկսի, եւ գըլխուն վրայ ալ կեղեւի պէս մառ կը կապէ, բայց հասարակ ջրով լուալով եւ մաքուր բռնելով անոնք ամենն ալ կ'անցնին։ Տղուն ամենեւին դեղ առնել մի սորվեցըներ։ Երբ որ հիւանդանայ՝ բժիշկ կանչէ, բայց վարպետ ըլլայ. քանզի տըղուն հիւանդութիւնը թէպէտ սովորաբար բանի տեղ չդրվիր, բայցդարմանելը բաւական դժուար է. վարպետութիւն եւ փորձ ունեցող մարդու բան է։

25. Տղայքը կարքի (խօշու կամ առապա) նման բանի մէջ կայնեցընելով քալել սորվեցընելու մի փափաքիր. ասիկա տղան ազեղ կ'ընէ՝ հասակը (պօյ) աւրելով եւ ոտքը ծռելով։ Գետինը մէկ կապերտ մը կամ խսիր մը փռէ, տղան անոր վրայ դիր։ Անդամները բաւական ամրութիւն եւ ուժ ունենան նէ՝ տղան ինքնիրեն կ'ելլէ եւ քալել կ'ուզէ. եւ ինկած ատենը դուն քեզ վախնալու պէս մի ցուցըներ տղուն. չէ նէ տղուն ալ սիրտը վախ կը մտնէ, եւ անկէց ետքը ոտք ելլելու սէրը կը կորսի։

26. Աշխատիլ եւ հոգնիլը տղոց շատ հարկաւոր բան է։ Նստած տեղը խաղալու սորվիլը աղէկ չէ. ատանկ բաներ բնաւ խաղալ չտաս նէ շատ աղէկ կ'ընես։ Թէեւ մանաւորապէս տղան աղջիկ տղայ է, եւ դուն կ'ուզես որ առողջ եւ ուժով կազմութիւն եւ խառնուածք ունենայ, անոնց ալ նէրէ որ մանչ տղոց խաղցած խաղերը խաղան. վազեն, ցատկեն եւայլն. մինչեւ որ կըրթութեամբ իրենց վայելուչ ունակութիւններուն ճամբան մտնեն։ Տղան կանուխ միտք հոգնեցընելու բաներու վարժել սկսիս նէ՝ առողջութիւնը կը տկարանայ. աշխատելու բաներնին ալ խաղալու պէս աշխատել տուր, որ մէկ դժուարութիւն մը իմանան, եւ ընելիքնին սիրով ընեն։ Մարմնոյ աշխատութիւնով ըլլալու խաղերն ու միտք հոգնեցընելով ըլլալուները իրար խառնես եւ երկուքը մէկ տեղ խաղալ սորվեցընես նէ աղէկ կ'ըլլայ։

27. Տղան ուզածին չափ քնանալու է։ Քընանալու ատենը օրելը դէշ սովորութիւն է։ Լացած ատենը նայէ որ անօթի՞ է մի, ուրիշ պէտք մի ունի. մէկ դին մի կը ցաւի։ Զքնանալու պէս տղուն վնասակար բան չկրնար ըլլալ։ Քունը մի շփոթեր. եւելօք զգուշանալու է որ յանկարծակի չարթնցընես տղան. եւ արթննալուն պէս օրանէն հանել պէտք է։ Տղուն առջի տարիներուն մէջ հարկ է որ 8 կամ 10 ժամ քընանայ։ Ամէն ատեն պէտք է որ տղուն թէ պառկիլը եւ թէ ելլելը կանուխ ըլլայ։

28. Օրանին մէջ դնելու անկողինդ խոտով կամ վարսակի (իւլաֆ) կոթով լեցուր, որ շատ տաքութիւն չտալէն զատ՝ հոտ ալ չպահեր բըմբուլէ կամ բուրդէ անկողինի պէս։ Անկէց ետքը վարսակի կոթին տեղը լեցուր մազ կամ եղեւնի ըսված խոտը, կամ մորայօրենի կակուղ յարդը։ Օրանը պատէն հեռու բռնէ, վրայի ծածքը թեթեւ կտաւեղէն ըլլայ. տղան մէջը պառկեցուցած ատենդ աւելի աջ դիւէն վրան պառկեցուր, գլուխը քիչ մը բարձր բռնէ, եւ վըրայի վերմակը (եօրղան) թեթեւ ըրէ։ Օրանը անանկ մի դներ որ միայն մէկ դիէն լոյս առնէ. եւ խաղալով կամ վրան նայելով զուարճանալու բաներնին միշտ դէմերնին բեր։ Ասանկ չընելէն եւ ռամծներուն հակառակը ընելէն կը պատճառի տղուն աչքին շիլ (շաշի) ըլլալը։

29. Տղոց սովորական կիրքերն են ցասկոտութիւն (եօրքէլի կամ թիթիզ), նախանձոտութիւն եւ վախկոտութիւն։ Խօսել չկրցած ատեննին իրենց կիրքը պոռալով կը յայտնեն։ Ուստի պէտք է տղուն ձայնէն ճանչնալ թէ պոռալուն պատճառը ցաւ մը ունենալ կամ բան մը ուզէնն է, թէ բարկանալը կամ բանի մը սիրտը նեղանալն է։ Ցաւ ունեցած կամ բան մը ուզած ատեննին սուր ձայնով կը ճչեն, երկար չեն պոռար. ցաւ ունենան նէ աչքերնին արցունք ալ կ'ըլլայ։ Բարկութեամբ կամ անհամբերութեամբ եւ սիրտերնին նեղանալով ըլլայ նէ՝ ձայներնին ուժով պոռալ կ'ըլլայ, եւ կը շարունակեն պոռալը մինչեւ որ ուզածնին ըլլայ։ Թէեւ դէմ դրվի նէ՝ նորէն կը պոռան ու կուլան։

30. Տղան մեծցած ատենը իրեն վնաս բերելու ունակութիւն մը չստանալուն համար առնոր տղայութեան ատենէն պէտք է որ քովիններէ աչքերնին բանան եւ զգուշանան։ Առանց պատճառի տղուն կամացը դէմ մի կենար. բայց ամեն բանի ալ մի շողոքորթեր. անչափօրէն երեսը խնդալով մի վարվիր հետերնին։ Ամէն ատեն արդարութիւն բանեցուր. տղան քեզ սիրելու է, չէ թէ քեզնէ վախնալու. մեծցած ատենը աղէկ կամ դէշ բնութիւն եւ ունակութիւն ունենալը՝ պզտիկուց սորվածներէն սկիզբ կ'առնէ։ Անասունները չարչարելու եւ արիւն տեսնելու մի սորվեցըներ տղան. աղէկ բանի մը տրամադրութիւն ունի նէ մի դիմադրեր. բայց անանկ ալ ճամբայ մը բռնելու է որ՝ տղան իր վիճակը կամ ինքզինքը՝ տանը մէջ գտնըվողներուն ամենէն ալ վեր չկարծէ։ Տղոց նախանձիլը կտրելու համար տան մէջի տղայքը ամէնը մէկ բռնելու է. մէկին մէկալէն աւելի խնամք եւ սէր ունենալ ցուցընելու չէ։ Նախանձող տղան օրէ օր կը նիհարնայ, եւ թոյլ տենդ (հիւմմա) կը տիրէ անոր, որ շատ ատեն չանցնիր՝ մահուանը պատճառ կ'ըլլայ. եւ ասոր՝ բուժելս զատ ճար չկայ։

31. Տղան անվախ սորվեցուր. յանկարծ վախը լռմնոտութիւն (հավալէ եւ սարա) կը բերէ. եւ մահուան պատճառ ալ կրնայ ըլլալ։ Անճոռնի պատմութիւններ չըլլայ որ պատմես տղուն քով։ Մարմնոյն ցաւ տալու կերպով տղան պատժելէն զգուշացիր, քանզի ասով տղան չշտկըվիր, կեղծաւոր եւ աւելի դէշ կ'ըլլայ։ Պատճառներ խօսելով խելքը պառկեցուր ըսած խօսքիդ. Տըղուն ինքնասիրութիւնը (քիպր) յաղթելու է։ Նայէ որ տղան օրանէն ելլելէն՝ առաջ սորվեցընես անոր որ աղէկ բան մը տեսնէ նէ ինքն ալ փափաքի անանկ ընելու, եւ յարգ ու պատիւ ճանչնայ։ Կրօնքի սկզբունք ալ մաքին մէջը խօթէ. որ հոգւոյն անմահութիւնն ալ գիտնայ, մարդուս վայելուչ ընելիքներն ալ, ընկերութեան օրէնքներն ալ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 3 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		ղրշ. փրյ	ղրշ. փրյ
Ափիոն	հօխան	250.	260
Թիւթիւն Իզնիքուրէ	„	35.	36
Բուրդ (Անգորայ) Բուրսայի	„	7.	7 20
„ Անատօլու	„	6.	6 20
„ Լատաքիա	„	13.	14
Մեղրամոմ	„	26.	27
Ձէթի Իզնիքուրէ	„	8.	8 20
Գետնոր (Մազը) սեւ	„	11.	12
„ Ճերմակ	„	5,20.	6
Սալէպ Պէէփէրէ	„	14.	14 20
Մահմուտիէ Անատ. բոտ տեւզին		200.	300
Պէյնիրէ ճերմակ տերեւ	հօխան	23.	24
Բամպակ Իզմիրի	„	10.	11
Խէժ Արաբիոյ (Զամգարէզի)	„	11,20.	12
Տօսախ (Շէմշիր) Անդրու համար			
ընտիր տեսակ	կենդինար	30.	40
„ Անատօլու	„	18.	25
Վալոնի խոյ (Պէլլէ խոզէ) Գըրղըճէ	մըտրալ	15.	
Մետաքս			
Սէֆ Ա. կարգ	Բէքէն ղրշ	350.370	
„ Բ. „	„ „	335.345	
Մեշարաս խարճ	„ „	325.330	
Հաստ երկայն ընտիր	„ „	340	
„ „ միջակ	„ „	330.335	
Տեմիրտեշ	„ „	......	
Պարսկաստանի միջակ հօխան	„	165.180	
Լեւանթա Տրապիզոնայ 100 հօխան		279.	280
Կաղին (Ֆընտըգ) Տրապիզոնի կենդ.		90.	100
Զէյթ Այվալըգ	հօխան	7,20.8	
Աշոր (Սապոն) Պէնտրէք	„	5.	5,20

ԴԱՂԹԱԲԵՐՔ (ԳԱՆԹԱՐԻՒ)

Խահվէ		Ղուռուշ	
Մօխա եւ Պէպէլ Ա. կարգ 100 հօխ.		880.	920
„ „ Բ. „ „		830.	860
„ „ Գ. „ „		760.	800
Շաքար			
Անգղ. Գու. 6—10 լիտր			
Լոնտրա	կենտնր.	340 . 345	
Լեհաստան	10 „ „	325 . 330	
Գալլիա	„	300 . 310	
Անգղ եւ Հոլ. փշ. Ա. կարգ.	„	272 . 273	
„ „ „ Բ. „	„	263 . 265	
„ „ „ Գ. „	„	262 . 263	
		ղրշ. փրյ	ղրշ. փրյ
Պղպեղ (Պիպեր)	հօխա	9,	20
Գրանֆիլ (Քարանֆիլ) նոր	„	38.	32
Մեխակ (Գարանֆիլ)	„	11.	12

Ներկեղէնք։

Լեղակ (Չիվիտ)			
Պէնկալա	հօխ. ղրշ	122 . 126	
Մատրաս	„ „	60 . 70	
Որդան կարմիր (Գոշնիլ)			
հասարակ Արծէնդ.	„ „	60 . 62	
Ա. կարգ. „ սեւ շարպալի	„	90 . 95	
Սպիտակեղէն (Իսպիտակէհ)			
Ճենովա Ա. կարգ շշփաթասնակ	„	360 . 380	
Թրիեստ Ս.Վ.Ա. „	„ „	115 . 120	
Ներկափայտ			
Պրազիլ (Մօսամպիք) կենդ.	„	55 . 60	
Սանթա Մարթա սպեկ	„ „	150 . 160	

Մետաղներ։

Անագ (Քալայ)	կենդ. ղրշ	990.	1000
Անագաթիթ	Անգղ. հօխ. „	7.	8
Պղինձ (Զէնկ)	կենդ. „	195 . 200	
Երկաթ Անգղ.			
Երկաթաձող (Լամա) բոլորաձեւ,			
քառակուսի.	կենդ. ղրշ	85 .	90
Շվեդիա (Տեմիր) թիթեղեայ	„	86 .	90
Տախտակ թիւ 1--12	„	125 . 130	
Բեւեռ Հոլ. եւ Թրիեստ	„	175 . 180	
Կապար (Գուրշուն) Անգղ.	„	210 . 220	
Թիթեղ (Թենեքէ)	սնդուկ. „	465 . 047	

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն Անատօլուի կարծր	քիլէն	49.	55
„ Բուլղարի	„	„	48.	50
„ Իսմայիլի	„	„	.	.
„ Կալաչի	„	„	.	.
„ Բուլղարի կակուղ		„	38.	39
„ Անատօլուի	„	„	.	.
Եգիպտացորեն Կալաչի		„	.	.
„ Իպրայիլի		„	.	.
„ Անատօլուի		„		
Գարի Բուլղարի		„	25	
Կտաւատ		„		
Սուսամ		հօխան	4	
Ալիւր Թեքիրտաղ		„	3,20	
„ Գալիպօլի		„	3,	
„ Անատօլու		„	2,30	
Բրինձ Ֆիլիպէ		„	4,10	
„ Բուլղարի Ֆիլիպէ		„	3,30	

Վաճառանոցին մէջ կայ ընդամէնը 100,000 քիլէ ցորեն եւ գարի բնաւ չկայ։

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ

3 ՕԳՈՍՏՈՍ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	132	30
Անգղիական լիրա	143	25
Գալլիոյ 20 ֆրանքնոց ոսկի	114	10
Ռուսի էմփէրեալ	117	10
Աւստրիոյ դուքադ	68	10
„ Մաճառ	67	
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	27	25
„ „ արծաթ	26	5
Հինգ ֆրանքնոց արծաթ	28	22
Գուրգուշնոց	23	
Պօլօնաթօ	32	
Բեշլիք	30	
Սօֆօրին	203	
Մահմուտիէ ոսկի	112	20
Հինգնոց, քառնոց, հազարին	222	

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Ամերիկայի ՏՕՔԹԷՕՌ ԷՅԱՐ նոր հող մը բերուած է հետեւեալ տեղերուն համար, ինչպէս։

Մայրաքաղաք, Իւ Սքիւտար, Իզմիր, Սմիւռնա, Մերս Հալէպ, Գեմալոքումպելեան, Գալիպօլի, Սէրս Խոսանեկ, Զաֆրա, Նախարեան անմանդութեան յառաջ եկած շնորհաց տեսակ մարդիկ ունին։

Կը ծախուի Գալաթիա Զինճիրլի խանին եւ տեղը Ամերիկայի մաղազան. ասոր որ նախ կը ծախվի շատ տեսակ նորութիւն եւ օգտակար Ամերիկայի ապրանքներ։

Ա. Ուղեւորը շաբաթը անգամ մը կ'երթայ Տրապիզոն, Տրապիզոնի գինն է խանիկ 120 ղրուշ, Կէյմատեայ 65 ղրուշ։ Ով որ ուզէ կրնայ տոմսակ առնել, Կ. Պոլիս Զինճիլի խանը ուղեւորաց գրասենեակը։

Իզմիր՝ Արաբեանց Սարգիս աղային գրասենեակը։

Ալեքսանդրիա՝ Տ. Գալստեան Գասպար աղային գրասենեակը։

Անդրիանուպոլիս (Էտիրնէ)՝ Գահճեցեան Յովհաննէս աղային վաճառատունը։

Պրուսա՝ Պալթազեան Սերովբէ աղային վաճառատունը։

Կեսարիա (Գայսերի)՝ Ֆուէնքեան մահտեսի Կարապետ աղային վաճառատունը։

Տրապիզոն՝ Գարագէօզեան Յակոբ աղային վաճառատունը։

Կարին՝ Զաքարեան Պապաեան Կարապետ վարժապետին գրատունը։

Թիֆլիս՝ Աղըօյեան Աբրահամ աղային վաճառատունը։

Նախիջեւան՝ Պ. Տ. Մանուկեանին գրատունը։

Թեոդոսիա՝ Մահտեսի Նշան աղային գրատունը։

Գաւառ եղողաց ուղեւորներուն ծախուած թերթը ամեն մէկ թիւին համար 20 փարա է։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Յ. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՕԼԻՍ. ԶԻՆՃԻԼԻ ԽԱՆ